

Ständiga överbeläggningar kan äventyra patientsäkerheten

Överbeläggning på varannan vårdavdelning. Ofta en ovärdig miljö för patienterna och dålig arbetssituation för personalen.

Risken finns att patientsäkerheten äventyras om inte situationen blir bättre.

Det säger Socialstyrelsen efter inspektionen av landets medicinkliniker i januari i år.

– Vi har försökt att göra en bild av den totala vårdmiljön, inte bara antalet överbeläggningar, berättar Lars Steen, medicinalråd vid Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet i Umeå, som ställt samman rapporten efter inspektionerna.

Det var i januari 1999 som Socialstyrelsens team besökte 63 slumpvis utvalda sjukhus (av landets 85 sjukhus) och dess medicinska vårdavdelningar. Syftet var att granska beläggningen, den medicinska säkerheten samt hur vårdmiljön i allmänhet såg ut.

Av de 63 klinikerna hade 39 överbeläggningar på en eller flera av vårdavdelningarna (av totalt 246 vårdavdelningar hade 119 extra patienter), 12 hade överbeläggningar på samtliga vårdavdelningar och 12 hade inga överbeläggningar alls.

De flesta vårdavdelningar hade 1–2 extra patienter. 5 vårdavdelningar hade dock 6 extra patienter.

Det visade sig att en god vårdmiljö inte alltid är detsamma som avsaknad av överbeläggningar.

– Vissa ställen har haft överbeläggningar, men patienterna har ändå legat på välutrustade platser. Man kanske tidigare haft fler vårdplatser och lokaler, men de finns kvar, berättar Lars Steen.

Motsatsen förekom förstås också.

– Vi har hittat patienter i prång i korridoren, eller i tvättrum, utan bra möjligheter att larma personalen, säger Lars Steen.

I sådana fall har Socialstyrelsen begärt att kliniken ska tala om hur man tänker säkerställa patientsäkerheten och undvika överbeläggningar i framtiden. Det är ungefär en handfull kliniker som nu har sådana krav på sig.

Värre i Göteborg och Umeå

Några skillnader mellan regions-, läns- respektive länsdelssjukhus har man inte funnit när det gäller överbeläggningar. Däremot finns regionala skillnader: Sjukhusen i Göteborgs- och Umeåregionerna hade något högre andel överbeläggningar än övriga landet.

Patientens vårdmiljö påverkas ofta

vid överbeläggningar. Exempelvis gick det inte att prata enskilt med patienten på 19 vårdavdelningar och vid 35 vårdavdelningar kunde patienterna inte gå på toaletten utan att inkräkta på den personliga integriteten.

Samtliga verksamhetschefer intervjuades efter inspektionerna. En tredjedel av cheferna tyckte inte att systemen för att fänga upp risker vid överbeläggningar fungerade.

En tredjedel ansåg att riskerna vid överbeläggning fångades upp i det ordinarie systemet för hantering av avvikelser.

En tredjedel, slutligen, hade särskilda handlingsplaner för överbeläggningar. Det kunde t ex handla om överbeläggningsstopp eller samordning mellan sjukhusets olika kliniker.

Det går inte att visa att den medicinska säkerheten uttryckligen varit i fara vid de vårdavdelningar där Socialstyrelsen gjorde sin inspektion. Men såväl Socialstyrelsen som de intervjuade verksamhetscheferna anser att en orimlig arbetsbelastning i längden ökar risken för patienterna.

Värst är det när man måste lägga patienter på kliniker med helt andra specialiteter, tyckte verksamhetscheferna.

Anna Filipsson

Beröm till vården i Gällivare

Det finns kliniker utan överbeläggningar och med en god vårdmiljö för patienterna. En sådan är medicinenheten på Gällivare sjukhus i Norrbotten.

– Vi fick ett oerhört gott intryck och hade inga anmärkningar på någon enda del av verksamheten, berättar medicinalrådet Lars Steen på Socialstyrelsens regionala enhet i Umeå.

Medicinenheten på länsdelssjukhuset i Gällivare var ett av de ställen som inspekterades av Socialstyrelsen, men som utmärkte sig på ett positivt sätt: Inga överbeläggningar, oklanderlig patientsäkerhet, primärjour alltid legitimerad läkare o s v.

Gällivare sjukhus har en ny organisation sedan fyra år tillbaka. Då försvann de gamla klinikerna, istället ta-

lar man numer om medicinska enheter.

Sjukhuset har en gemensam akutmottagning. För kirurg-, ortoped- och medicinpatienter finns tre vårdavdelningar med 25 sängar vardera. Men sängarna är inte »märkta» och på det sättet skapas ett system som är flexibelt när patienttrycket ökar.

På en avdelning vårdas huvudsakligen kirurgpatienter, en avdelning har blandat medicin- och ortopedpatienter och en avdelning har huvudsakligen medicinpatienter.

Totalt brukar andelen medicinpatienter vara 40 procent.

– Sista tiden har vi haft ett jätetryck av medicinpatienter, de har belagt 60–70 procent av alla vårdplatser, berättar Ingemar Backman som är en-

hetschef för de gemensamma vårdenheterna och chef över medicinläkarna, men inte över övriga kolleger.

Sättet att hindra överbeläggning är då att minska de förplanerade operationerna, så att sängplatser istället kan utnyttjas av medicinpatienter.

Den senaste tidens hårda tryck har dock medfört överbeläggningar av och till. Förra året hade man inga överbeläggningar alls. I genomsnitt var andelen upptagna vårdplatser 85 procent.

Men ur arbetsmiljösynpunkt är situationen ändå ansträngd.

– Personalen är hårt belastad, dels på grund av patienttrycket, dels på grund av svårigheter att få in extra personal, berättar Ingemar Backman.

Anna Filipsson